

BECERRO DE BENVIVERE: THIRD PART

CONTAINING THE "VIDA DE EL SEÑOR DIEGO MARTINEZ SALVADOR
FUNDADOR DE BENEVIVERE LLAMADO EL SANTO."

(S. XVI cursive.)

The Archivo Histórico Nacional contains among its treasures two MSS. with the same signature 927—B, one of which bears the additional name of Becerro de Benevivere (or Bemvivere). My attention was called to it by a learned note in J. Amador de los Rios, *Historia critica de la Literatura Española*, tom. II, p. 249, note 1, where after mentioning the existence of several Latin poems on Spanish subjects he adds: "no siendo menos notable el *Poema de Benevivere*, en que se celebra la fundacion de este monasterio por don Diego Martinez de Villa Mayor, obra debida á Pascasio, primer abad de dicha casa. Guárdase este raro monumento en la Real Academia de la Historia entre otros códices, traídos de Benevivere; y carece de principio, tratandose en el cuerpo del poema de las virtudes de don Diego, su valia, su poder, y su piedad; y narrandose la fundacion, dotacion, eleccion de abad, y confirmacion apostolica, amonestase por ultimo á seguir honesta y santa vida, dándose noticia de la cristiana muerte de don Diego, de la adopcion que hace Alfonso VIII del monasterio y de la visita, con que le honra y favorece." None of the books to which I have access state when this *fondo* was transferred to the *Archivo*.

The MS. in question is not a true Becerro at all, but merely contains a series of works written at or about that Convent.

Part I. *Joannes de Vxigualle Apostolicus bibliothecarius in laudem sacri canonici ordinis* (B. was a convent of Canons Regular) *et de ipsius ortu et monachorum. s. XVI*, bound in parchment, four quires of paper, twelve leaves to a quire, all unnumbered and unsigned, measures mm. 144 × 100.

Part II, a work ascribed to Paschasius, abbot of Benevivere, about A.D. 1200; 189 leaves of parchment, in quires of six or eight leaves, with rubrics and hyphens. This work interesting in many ways says fol. 11 Ro. in red letters: *Incipit liber .II. consuetudinum ecclesie beate marie debeneuiuere. Qualiter hij de seculo ad conuer-*

sionem uenire desiderant inmonasterio recipiendi sunt uel instruendi.

Part III consists of 19 leaves of parchment plus another (9 bis) only one side of which contains any text; in disorder and with only one indication of former quire numbering, without running title; has rubrics and some large red initials. Fols. 1-14 contain the unpublished "Poema de Benevivere," while the remainder of the MS. contains chiefly a Castilian version of the Statutes of the Order of Santiago whereof D. Diego was Grand Master, see the last p. of the complete text.

As for the earlier history of this MS. and its abiding place I can merely quote Antonio, *Bibliotheca Vetus*, second ed., Tom. II, p. 28, section 106. "Sub eodem floruit PASCHASIUS primus abbas monasterii canonicorum regularium S. Mariae de Benevivere diocesis Palentinae, qui distichis latinis non omnino incultis conscripsit *Vitam Didaci Martinez de Villamayor* huiusce monasterii fundatoris, viri nobilissimi & optimi. Ea latet, nec proripuit se hactenus è curiosorum manibus, cuius carmina aliqua leguntur in libro D. Iosephi Pellizerii ita nuncupato: *Informe del origen, antiguedades, calidad, y sucesion de la excelentissima casa de Sarmiento de Villamayor*, fol. 32. & 33."

The text 561-64 gives the exact date of the Founder's death, viz.: Friday the fifth of November A.D. 1176. The MS. has furthermore, from time to time, some annotations done in the sixteenth century which throw light on the man and the use this book was put to at his convent. They are as follows:

Fol. Ro. topp. Vida de el Sr. Diego martinez salvador | fundador. de Beneuiuere, llamado el santo (flourish). | Righthand margin, and partially injured by abrasion not to mention the binder's clipping: El Señor D(ie) | go Martinez Sal | udor | murio Era | 1214. quitan | se 38 años y | quedan de (la) | quenta | 1176 este | año fue el | qu e murio | el Fundador. Foot of the page by the first scribe: murio el sr. diego martinez salvador deelsobrado | (de) | Va. (i. e. Villa) mayor fundador de Beneuiuere llamado (el santo) | Conde de la Bureba encastilla año de (1176) | uernes en las nonas de nobienbre en (siendo) | Abbad Pascosio y Fernando | entola | el Rey D alfonso el 8o esto entero | su conbento de Beneuiuerenlacapilla | y capitulo de S miguel.

In the lefthand margin opposite Conde and uernes: y so | brado. Fol. 2 Ro. opposite l. 66: Afonsus 8, Fol. 14 Ro. foot: aqui acaba Lauida de diego martynez fundador de BeneViure | llamado el santo fue tmbien gran. Fol. 19 Vo. finis de la uida de nuestro fun | dador de BeneViure Diego | martinez el noble caba | llero y gran maestre de la orden de caballe | ria de santiago y sus establecimien- tos (y an-) | tiguos *conbentos*. All these notes are by the scribe of the entry at the top of fol. 1. Foot of fol. 19 Vo. (*probatio pen- nae*) se ningun pueblo.

An entirely different hand, but likewise s. XVI, has added, fol. 8 Vo. opposite l. 422: (*confir*)mat Papa. Fol. 9 Ro. opposite l. 456: (*f*)undatorem.; opposite 461: Amonitio. Fol. 9 Vo. opposite l. 483: Notatu digna. Fol. 13 Ro. opposite ll. 663-65, Viene el Rey | auisitar ycon | solar asuntos. Fol. 13 Vo. opposite ll. 673-74: y Propio | cantar ypre; and opposite ll. 690-91: Viene ElRey | auisitar ycon | solar asunto.

As regards the MS. itself, it has already been noted as dating from the XIIIth Century: furthermore it is not an autograph but a first hand copy from an archetype in Visigothic characters assign- able to about 1180 or the years immediately succeeding the demise of the Fundador. Observe the following significant errors: l. 218, *ferax* has been corrected from *ferux*, and at 650 *relauxantur* has been changed to *relaxantur*, both cases due to the very easy con- fusion of *a* and *u* in the old National hand of the Iberian Peninsula. Likewise the original error of *deferit* corrected to *deserit* implies a resemblance of *r* and *s*, another well known peculiarity of the Visigothic script. As is well understood, this hand dies out in most of Spain and Portugal by at least the middle of the XIIth C., but may survive in the products of the Northwest provinces till about 1175-80 in books and (in some places) later in charts. This survival of a *book* in the old National hand of Spain is mute yet eloquent testimony to the reverence in which D. Diego was held.

Some orthographic peculiarities of the MS.: double *c* in *paucça* etc., 137, 143, 170, 369, 460, 493. Prothetic *e* 220 and 293. *Sc* for *c* 33, 550: *d* incorrectly doubled 91, 132, *h* erroneously employed, 69, 133.

*Palaeographical edition from a photographic facsimile*¹

Fol. I.

- In dextera largus. in uerbo uerus. in ore
 Simplex. in mente religiosus erat
 Mores seruauit. uirtus innata benignos.
 Nec didicit titulis ebrius esse suis
 5 Sors sibi non peperit per dona sophistica fastuM.
 Nam cognouit eam dando referre datum
 Dictus erat didacus. quasi dans decus. aut quia diues!
 Dapsilis. 7 custos religionis erat
 Expositiua sui fuit nominis. illum.
 10 Cunctis testatur fama dedisse decus
 Non fuit obsequio pigra gratia. set magis illi!
 Quam sua mens peteret officiosa fuit
 Blandus in excelsis stabat. quasi stratus in imis
 Sors non mouit eum prospera. siue grauis
 15 Marte ferox. sensu prediues. stirpe serenus.
 Mente bonus. placidus moribus. ore pius
 In terra celestis erat. terreque relegans!
 Delicias. terris ut peregrinus erat
 Non habuit tellus mentem. que corpus habebat.
 20 Hospes erat mundi. compatriota dei
 Cur in laude moror. laudem laudabilis iste
 Excessit meritis. laus mea nulla sibi
 NVlli prosperitas manet integra. prosperitatem
 Siquis habet. leuiter prosperitate caret
 25 Seua nouercatur mors omnibus. omnia turbat.
 Omnia consumit. omnia dente uorat
 Gaudia compensat lacrimis. 7 comoda dampnis.
 Fortia nutare.² sana dolere facit

Fol. I. Vo.

- Vite metat(i)s fit semper auara beatis.
 30 Prodiga fit miseris. nec miseretur eis
 Inuidet claris. facit argumenta sophistis
 Cunctis concludit. nemo repugnat ei
 Castellę sepelit piscea sub nube nitorem
 Atque sui solis lumine priuat eam

¹Italics indicate abbreviations completed, parentheses enclose corrections in the MS., while brackets contain the editor's emendations.

²Corr. from nuptare.

- 35 Principe flet uidua. non principe set patre. princeps!
 Iustici(a)e³ fuerat. 7 pietate pater
 Cernere mors gaudet lacrimas, audire querelas,
 Nilque doloris habet. dum fit ubique dolor
 Preda grauis sibi grata. magis. quia cuncta grauare!
 40 Nititur. atque studet publica dampna dare
 Patria cum patre. cum preside iura. benigna!
 Cum iusto. regna rege cadente cadunt
 Non patitur lugere suos diuina colonos.
 Gratia. que grato principe ditat eos
 45⁴ Sanctius est dictus quasi sanctus. sanctaque seruans,
 Qui sanctis inhiat. sanctior esse studens
 QUID referam laudes. laudatur cum patre natus
 Et natum perhibent que[m] libet esse patrem
 Natus patrissat. patrisque resuscitat acta.
 50 Spernit quod spreuit. et quod amauit amat
 Patria cum nato. patrem putat esse renatum
 Hoc mens. hoc mores. hoc pia facta probant
 Plura suo patre perficiens. patre plura meretur.
 Letatur factis. facta preire patris
 55 Ampliat imperium bello. bellisque quaternis!
 Bella quater faciens. regna quaterna capit

Fol. II. R^o.

- Qui placuit patri. didacus nato placet illum
 Consulit in dubijs. que sibi dictat! agit
 Degener esse patri metuit. nam cui pater ante!
 60 Gratus erat. natus gratior esse studet
 Est breuis omnis honor. sibi terminat annus honorem.
 Terminat et uitam. terminus ille suam
 Dampna sue mortis compensat munere nati
 Quj post fata patris. regna paterna regit
 65 Nomen aui retinet. non solum nominis heres!
 Set morum mores exsuperare studet
 Languescit splendor candele solis in ortu
 Laus patris est nati languida laude sui
 Lucifer ille suum solem precessit hanelus

³ Corr. from justice.

⁴ Large initial S.

- 70 Fugit ad occasum sole micante nouo
 Rege bono uidua. diues meliore superbit!
 Terra. facit melior(rex) dampna minora boni (regis)
 Gratia larga patri fit nato prodiga. mores!
 Illius ditat uberiore bono
- 75 Preditat mentem sensus. facundia linguam
 Preditat species ora. manumque uigor
 Commodus obsequio. sermone benignus honore
 Congruus. ore placens. consilioque bonuS
 Promittit lete largitur letius actis!
- 80 Splendidus. horrendus marte. rigore graujs
 Heret ei didacus. 7 firmus amore tenetur
 Co[n]siliumque probat. consilioque iuuat
 Iustus in e[x]cessu rerum castigat honeste,
 Mentem ne rapiat fastus iniquus eam
- 2 Vo.
- 85 Nam sibi luxus opum generat fastidia. spernit!
 Delicias. spernit gaudia. spernit opes
 Iam piger est regis tractare negotia. mundi!
 Se dolet errorem sustinuisse diu
 Vicini ledunt egri contagia sanum.
- 90 Sepe malus socium dedocet esse bonum
 Ergo ne reddeat ad blandim [en]ta bonorum!
 Exule(a)t a rerum culmine. spreto opum
 Pauperat ut sese locupletet. seruit ut inde!
 Imperet. ut uiuat: abstinet ille cibus
- 95 A mundi penitus curis absoluitur. una!
 De curis remanet cura. set illa dei
 Forcius exurgit rerum breuitate uoluntas!
 In minimis christo plenius ille uacat
 Mentem cura terit. azimant ieiunia corpus
- 100 Insuper suo plus sapit ore cibus
 Delicias tenere castigant hec tria carnis.
 Vita grauis. uestis aspera. cura uigil
 Sic celo floret qui mundo marcet. amorem
 Mundi postponit totus amore dei
- 105 Plurima nascuntur de grani semine grana.
 Sic bona plura parit. ex bonitate bonus
 Iste boni lampas uite splendore serenat!
 His iter. ad uitam quos uia recta uocat.
 Vult eterna sui monumenta relinquere terris!

- 110 Exemplumque dare. per sua facta boni
Famosi iactura loci sibi cognita mentem
Concitat. 7 refici postulat eius ope
- 3 R^o.
TVrba⁵ benignorum fuit olim ualle benigna.
Dumque bonos habuit floruit illa bonis
- 115 Sunt bona lapsa sibi numero labente bonorum.
Hospita facta malis transit ad omne malum
Que modo munda fuit. fit sordida. que modo clara
Fit nigra. que sana nunc erat. egra iacet
Successit facinus pietati. crimen honori.
- 120 Fraus fidei paci prelia. praua bonis
QVI timidus securus erat locus iste. timendus
Nunc est securis. profuit. ecce nocet
Quem coluere sacri. colit execrabilis. errat!
Hic latro. pollutus sanguine cede nocens
- 125 Hic homines mactat furor infernalibus. agnos
Quo mactare solet turba benigna deo
Orba bono uallis sine iure benigna uocatur
Plena malis dici. iura maligna potest
Destinat hec didacus sibi da[m]pna repellere. uotum:
- 130 Prom[p]tius exequitur officiosa manus
Predonum rabies excluditur. exulat ensis
Pristina forma loco pristina fama reddit
Religionis opes uirtute resuscitat. hornat!
Quantum paupertas sustinet egra: locum
- 135 Firmior est regis libertas facta fauore
Carta sigillatur uerba fauores habens
Quosdam set pauccos. sibi federet equa uoluntas.
Quos doctrinali uoce magister alit
Exiguo contenta cibo. toleratur egestas.
- 140 Corda deus pascit ex(s)uriente gula
- 3 Vo.
Sepe famem radice leuant. radicibus herent
Rodunt radices. nec meliora rogant
Ditatur paucis paciencia pauca requirens
In paucis fortes. se patienter habent
- 145 O stabilis didaci constancia. uita modesta
Mens fortis. sancta gloria. purus amor

⁵Large initial T.

- Carnis contemptor. anime famulatur. eamque,
 Conatur meritis adsociare deo
 In casu positos. docet ille resurgere muros
 150 Templata renascuntur. redditur ara deo
 Nulla retardat eum torporis inertia. penam!
 Non refugit. pene fert mala. pena iuuat
 Sole redit redeunte labor. uix sole laborem!
 Terminat occiduo. raro quiete manet
 155 Pro lecto se crate locat. reparatque soporis
 Obsequio. uarijs robora fracta malis.
 Vestibus irsutis carnique nocentibus. artus!
 Induit. hos uestis asperitate terit
 Quemlibet offendunt misere dispendia uite
 160 Dum sibi dona parant. dona parata fugit
 Lucratur uictum sibi pena. docetque futuros
 Euitare cibos absque labore datos
 Omnibus exponit que possidet. omnibus offert
 Sic iubet ut socijs possideantur opes
 165 Ampliat omne bonum. su[m]mus largitor alumpno
 Donaue restituit uberiore bono
 Tanta fit illustri spacio sibi copia rerum!
 Quod miseros (ras. i litt.) omnes sufficienter alit
- Fol. 4. R^o.
- Plura uidens superesse parat dare pluribus illa
 170 Plura licet teneat. pauca tenere iuuat
 Consulit ergo suos fratres blandoque fauorem
 In petrat alloquio. cognita uota placent
 Paupertatis amor. rerum condempnat amorem!
 Cuj satis est modicum nil sibi plura ualent
 175 Cur fugit ullus opes. si postea diligit illas
 Euomit atque canis more reiecta uorat
 Esse⁶ cauens talis didacus. talique sodales!
 Peste tra[h]i nolens diligit esse miser
 Nam uicina sibi fuerat bona uallis. ad illam!
 180 Se facilis transfert. uota replere studens
 Cui datus abbatis honor est quam uexat honoris!
 Pondus. Willermo supplicat. orat opem
 Annuit abbatis didaco clemencia, suplex!
 Oranti. iustas cum uidet esse preces

⁶Large initial E.

- 185 Ergo suis recitat secretum fratribus. omnes!
 Pro prietate stupent. 7 pia uota probant
 Non caret assensu tam iusta peticio iusti
 Conuentus fratrum traditur. ergo redit
 His loca comitit. cum fertilitate locorum
- 190 Inquiratque nouum fratribus ipse locum
 Tola^r locus breuis est. quem nomine iacobus hospes!
 Intitulat. locus hic arta sacella tenet
 Eligitur dadaco locus iste. sibi que uidetur
 Gratus. nam minimum gratuitatis habet
- 195 In paupertatis pena sibi gloria crescit
 Sustinet ille malum letus. 7 absque malo
- 4 Vo.
 Est sibi potus aqua. uictus faba. lanea uestis
 Fenum puluinar. uirgaque texta thorus,
 Pena diurna grauis. sibi nox est parca soporis.
- 200 Et sic pene labor. continuatur ei
 Fama uiri leuibus se circumfuderat alis.
 Finitimisque uiri predicat acta locis
 Poncius illustris comes 7 st[e]phania marita!
 Vicini gaudent de bonitate uiri,
- 205 Ambo pij. sunt ambo sacri. sunt religiosi
 Vnde placet poncius religiosus eis
 Sepe^s uirum temptant prece uincere. sepe fatigant,
 Vtque locum mutent. pro meliore rogant
 Hinc genus hinc pietas. comendat uerba rogantum.
- 210 Compellunt precibus. ista fauere uirum
 Ergo locum subit ille nouum quem rustica lingua!
 Dicit sotnoual. quem situs ipse probat.
 Planicies diffundit humum quam fertilis herba
 Vestit. quam florum pingit odor honor,
- 215 Lacijs arbor ibi diffundit in aere ramos
 Fructus larga potest uix tolerare suos
 Hic ulmo uitis solidis complexibus heret
 Atque feraux sterilem. fructificare docet
 Luxuriat riguis genus omne leguminis ortis
- 220 Hic folijs latis espaciatur olus
 Flumina concurrunt. et se per pascua fundunt.
 Roreque fecundant uberiore locum.

^r Large initial T.

^s Large initial S.

Felix prosperitas comitis. qui prosperitate
In proprio fundo dat tria templa deo

Fol. 5 Ro.

- 225 Gratia quo didaco semper se plenius offert!
His bona cuncta locis accumulare studet
Pauperie fugiente dolet. quam copia rerum!
Expulit 7 pauper ut prius esse cupit
Perficitur lustrum didaco loca plena tenente.
- 230 Iamque negat spacium multiplicare more
Ergo recessurus fratres consultat. 7 illos!
Agnoscit penitus in sua uota datos
Ad⁹ loca se transfert. que gens contermina dicit
Petri de spina. grex sacer illa colit
- 235 Aggregat hic bona prosperitas. blanditur amico
Risu fortuna non inimica loco
Res dignos habet heredes. quia plurima plures
Largos prelarga. liberiorque pares
Est templi decor imodicus. dispensat in eius!
- 240 Sumptum thesauros religiosa manus.
Non sapit ipocrisim. mens sancte consona uite.
Est malus ipocrita mente set ore pius
Cui labor est templo uoci sunt ocia¹⁰ claustro.
Set requiem refugit mens. in utroque loco
- 245 Carnibus absumptis cutis ossibus heret. amicis.
Pesnudus. crinis est breuis. alba toga.
Sunt per multimodos soliti sudare labores
Rara sibi transit absque labore (ras. 1 litt.) dies
Vel feno p—ratum. uel messibus arua. uel uuis!
- 250 Orbant uineta. tot capit illa domus
Curarum labor excessus castigat agentum
Luxurie remouet pena recepta malum

5 Vo.

- Notificat sua fama locum. fit splendi[d]a (ras. 3 litt.) fratrum
Religio. minor est fama canora bono
- 255 Audita didacus fratrum pietate.¹¹ petendum
Hunc sibi cognouit gratius esse locum
Fratribus accipitur quasi frater eique ministrant!

⁹ Large initial A.

¹⁰ Corr. from ociosa.

¹¹ Pietate repeated and cancelled.

- Vt serui. ponunt plurima, pauca capit
 Ille suo licet acceleret. piger esse uidetur
- 260 Proposito. nimium fit breue tempus ei
 Fratribus adiunctis. abbate sedente. resurgit
 Voceque dulcissona uerba benigna parit
 Cum iustum petitur decet exaudire petentes.
 Vos mihi si iustum quero fauere decet
- 265 Instimulare pios pietas iubet. ergo piorum
 Conuentus faueat si sibi quero pium
 Res minimas mihi cura dei studiumque laboris
 Produxit. set plus. quam labor: ipse deus.
 Plurima res plures heredes postulat. in re!
- 270 Inmodica. plures insimul esse decet
 A uobis petit heredes cui deficit heres
 Hinc monachi dentur. hinc prior hincque pater.
 Annuit huic fratrum comunio sancta petenti!
 Conuentum. fratres ergo sequuntur eum
- 275 Prouidus abbatem statuit. cui dona locorum
 Liberat. et cuiquam ferre tributa uetat
 His ita dispositis. cum fratribus exulat. aptum
 Carrioni iunctum respicit esse locum¹²
 Strata uiatorum gressu contrita frequenti
- 280 Hinc abit ad templum iacobe sancte tuum
- 6 Ro.
 Estimo quod didaci fuit hec intentio. gratum!
 Cum plures ueniant. pluribus esse locum.
 Et merito locus hic. benujuere nomen haberet
 Omnibus officium. posse suo tribu(e)ns
- 285 Hic siciens potum. ieiunus prandia. fessus
 Hospicium. uestis munera nudus habet.
 Hic medicum lesus. hic inuenit hostis amicum
 Ad sua quisque uenit. 7 capit inde suum
 Tot prodest domus una bonis. tot plena bonorum.
- 290 Jure datur tanto copia tanta uiro
 Religionis¹³ odor. pietatis dulcor honoris
 [E] Splendor. uirtus feruor. honestus amor.
 Vox humilis. sincera fides. faciesque benigna!
 Hec fiunt didaci. pignora certa boni

¹² This line enclosed between lines.¹³ Large initial R.

- 295 Furantur multos fidei preconia mundo
 Quos uir lucratur per sua uerba deo
 Diuersis di(c)tat diuersa negotia. clerum!
 Intus cura tenet officiosa deo
 Nocte deo uigilant. diuinis laudibus instant
 300 Se minima nocte(j)s parte sopore fouent
 Que recitant templo precontant singula claustro.
 Sic labor inmodicus est in utroque loco
 In uarijs rebus laicorum turba laborat
 Et motus animi multa ferendo domat
 305 Liur in omne bonum grauiter conspirat. honorem!
 Dedecorat. fedat splendida. sacra terit
 INsidias¹⁴ metuens didacus liuris acerbas
 Predonumque manus. rem solidare parat
- 6 Vo.
- Ergo petit licet atritus languore coronam.
 310 Scilicet egregium religione locum
 Sancta reuelatur humili sermone uoluntas
 Set steriles fructum non habuere preces
 Sic labor in primis fuit irritus. ergo secundo
 Impetrare studet multiplicando preces
 315 Maiestate loci firmare locum petit actor
 Vult hujus fratres ordinis esse suos
 Esse uidetur eis iterata peticio firma
 Ergo fauor precibus subditur absque mora
 Omnes mirantur quod eos rogat ille rogandus.
 320 Tantum letantur se meruisse decus
 Dantur ei fratres sancti documenta daturi!
 Ordinis. oblatis gratibus ille credit
 Hinc prior extrahitur quem ditat gratia sensus.
 Cura benigna. grauis vita. pudica caro
 325 Ordinis exponit legem. fratresque sequuntur
 Quedam mutantur. ut petit ipse locus
 Regula signatur. scripto discernitur eius
 Vlci. si temere. fregerit ullus eam
 Ordine dictato dictata lege refertur
 330 Cum socijs primis ad loca prima prior
 Nescit¹⁵ sub modio sepeliri flama lucerne
 Nescit honestatis fama latere sacrae

¹⁴ Large initial I.¹⁵ Large initial N.

Predicat actorem sua gratia. splendet in orbe!
 Laus didaci. quamuis laude carere uelit
 335 Gaudet honore sui rex aldefonsus amici
 Gaudet eum tantus conualuisse bonis

7 Ro.

Argumenta sacre sunt facta sacerrima mentis
 Fructibus est arbor queque probata suis
 Rex placidum comendat opus. gratosque paratus
 340 Offert plura. quibus perficiatur opus
 Hunc facit heredem multorum nam sine multo
 Grata domus multis non ualet esse bono
 Sjluiferos montes. uestitaque gramina prata
 Datque molendinos redditus unde datur
 345 In minimis sudare studens minus optat habere!
 Magna. tamen magno magna labore facit
 Non monet ut faciant fratres. set eos faciendo!
 Cogit. nam primum cogitur ipse malo
 I ure monet qui primus agit quod dictat agendum
 350 Serui cum domino queque libenter agunt
 Ne sit sanctorum manus irrita. ne sine fructu!
 Pena lucri pensat fenore christus opus
 Plures expendunt paucorum lucra. laborant!
 Pluribus. 7 plures plura f(o)endo fouent
 355 Sustinet assidue domus officiosa trecentos
 Subtrahit 7 reddit quelibet hora novos
 Legitimo panis datur hic libramine. sola
 Migranti. reliquis est data libra duplex
 Quos tenet in lecto constricto compede morbus!
 360 Ponitur his quod amat deliciosa fames
 His ter in ebdomada dat regula carnibus uti
 Pisces aut reliquis oua diebus habent
 Vtile metitur opus actor. et amplior illi
 Cura boni fertur cum bona facta uidet

7 Vo.

365 Quemque probat facti perfectio. nemo probatur!
 Ex merito donec perficiatur opus
 Prouida metitur rerum sapientia finem
 Facta nisi fuerint integra laude carent
 Pauca¹⁸ uidens restare suis uir prouidus actis

¹⁸ Large initial P.

- 370 Ne *quicquam* restet. addere pauca cupit
 Ad cepti. *properat* finem. finire laborat
 Quod cepit. ceptum nit sine fine iuuat
 Hec igitur *fratrum* recipit *comunia uerba*
 Nam nisi *quisque* probet nil sua facta probat
- 375 O *fratres* quos norma deo peperisse fatetur
 Vos quasi *pruignos uictricus* orbis habet
 Vos iunxit mihi uera fides. pietate sodales.
 Obsequio *fratres*. religione pares
 Vnio uotorum nos unit. nec decet unum
- 380 *Quicquam* uelle. nisi cetera turba uelit
 In uobis ego sum: uos in me que uolo uultis
 Que facio facitis. que dare (ras. 4 litt.) curo datis
 Bona relegastis mundi maiora sequi
 Hic fauus est. ibi (mundo) fel. hic amor *hicque* dolus
- 385 Prefertis paleis granum. certissima falsis
 Firma uagis. nigros candida. grata malis
 Fructificet celo plantatio uestra. feratur
 Ad celum mentis fructificantis odor
 Quo pastoris abest protectio. sepius instat
- 390 Predo gregem uiduum preside. sepe uorat
 Pastor oues nutrit defendit ab hoste uagantes!
 Castigat. uigilat nocte. luposque fugat
- 8 Ro.
 Vos mihi pastores. uobisque fui quasi pastor
 Actenus. in nobis floruit (ras. 1 litt.) equus honor¹⁷
- 395 Intonat hec fratrum responsio. publica. frater
 Qu(e)re bonum nobis. tu bene quemque uides
 In uotis sunt nostra tuis. *circumspice* dignum!
 Et qui dignus erit *preficiamus* eum
 In nullis gaudet fratres reperire rebelles
- 400 Set sibi si dicit ulla placere placent
 Totus in aspectu mentis. per singula fertur
 Singula conlibrat. *singula* mente notat
 In meritis maior. in sensu maximus esse
 Apparet. *minimus* corpore. stirpe minor
- 405 Eligit hunc didacus. paret concordia fratrum
 Laus christo fertur nomen honoris ei
 Quem preponit honor. pia cura minoribus equat
 Et saluo decore quod fuit ante manet.
 De minimo magnus factus de paupere diues

¹⁷ After this line a cross.

- 410 Et modo subiectus *culmen* honoris habet
 Sic didacum sua facta probant *per cuncta probandum*
 Qui tulit abbatis primus habere iugum.
 Ne¹⁸ *gravis* infirmet occasio facta. laborat!
 Posse relegare *quicquid* obesse potest
- 415 Sumi pontificis *opus* hoc immune fauoris!
 Ne foret assensum captat habere suum
 Ergo *quibus* fuerat opus infirmare potestas!
 Auxiliatores imperat esse suos
 Hij *prodesse* student *qui* posse nocere uidentur
- 420 Vir prius ex ipsis scripta fauoris habet

8 Vo.

- Curia consentit *precibus* romana duorum.
 Confirmatque suo papa fauore locum.
 Ista palentinus. legionensisque sacratio!
 Pontifices *precibus* promeruere loco
- 425 Ne cadat in uanum uox pape uerba sigillo!
 Signatur. sic est libera facta domus
 Nulli subicitur cunctis subiecta. tributa!
 Nulla dat. 7 *quiu* inde tributa capit
 Subdita pauperibus nescit seruire iubenti
- 430 Nescit se iussu flectere. flexa. *prece*
 Hinc nichil extorquet manus exactors iniqua
 Impetrat hic *quisquis* supplice uoce rogat
 Proposito didacus patrato gaudet 7 actu!
 Consumatiua non eguisse manu
- 435 Post mala mendicat. homo blandimenta quietis
 Ieiunusque diu uult alimenta cibi
 Pauper opes. *lesus* medicinam. gaudia tristis
 Debilis exoptat robora magna breuis
 Iam didaco sua uita parit fastidia. captat!
- 440 Iam satur in terris hic alimenta poli
 Celestes mendicat opes. mendicus in orbe.
 Et requiem celi fessus in orbe cupit
 Inmodici tormenta mali tenuisque ciborum
 Vsus. mole grau¹⁹ languida membra premunt
- 445 Pregrauat hunc morbus. torpor *grauis* alliga artus
 Pes renujt gressum. nit agit egra manus
 Languidus exultat. iam gaudia celica spet
 Proxima spe uite tempora mortis amat

¹⁸ Large initial N.

9 Ro.

- Compatitur fratri fratrum comunio. morbo
 450 Quisque dolet. confert gaudia morbus ei
 Est merito letus qui premia scit meritorum.
 Prom[p]ta sibi. non est mors metuenda bonis
 Dampna breuis uite solatur uita futura
 Hec breue fert dampnum multa dat illa lucra
 455 Abbas^{18a} canonicum. natum. pater. imo parentem
 Natus consultat. hunc quasi natus amat
 Quid sibi. quid socijs sit agendum postulat. eius!
 Consilijs agere semper. agenda studens
 Quamuis sit tenuis sibi uox. 7 parca loquendi
 460 Pauca tamen socijs nititur ille loqui
 Cernite quid sit homo. quid corpus. quid sua uita.
 Vilis homo. corpus debile. uita breuis
 Quid sit homo nescit. qui uitam diligit. hore
 Momento. quiuis adnichilatur homo
 465 Quid sit homo nescit. qui uitam spernit. 7 orbis
 Diuicias. transit gloria, diues obit
 De nichilo factus. cito fit nichil. 7 quasi numquam.
 Extiterit. ! penitus labitur ipse suis
 Par homo candele. prebet candela nitorem
 470 Set minimus uentus. lumine priuat eam
 Hic nichil eternum. nichil est durable. quamuis!
 Decipiunt agiles. dum cupiuntur opes.
 Hec uite breuitas est cuique probatio. quisquis!
 Spernet eam. celo uiuere dignus erit
 475 Aut emit. aut demit. hic hic uitam uita futuram.
 Hanc emit accepta. noxia demit eam

9 Vo.

- Vita quidem fallax. 7 uite terminus. horam!
 Mor[s] habet incertam. morsque repente uenit
 Nulla super lapidem bene crescunt semina. nec uox!
 480 Surdorum corde. fructificare potest
 Interimetque meas uoces intentio uestris
 Auribus. ut uobis fructificare queam
 Sit pietas uobis. sit amor. sit norma. sit ordo,
 Sit stabilis uirtus. mens bona. recta fides
 485 Viuite set caste. disponite res. set honeste
 Cernite cui detis. nec nisi danda date.

^{18a} Large initial A.

Nudos induite. ieiunos pascite. flentes!
 Mulcete. infirmos ferte. iuuate pigros
 Sufficiat uobis possessio uestra. caute!
 490 Luxum. prohibete uana. tenete modum
 Vita sit exemplar pietatis. uosque probate
 Actis. non uerbis. quelibet acta probent
 Pauca sibi teneat. alijs det plurima uestra
 Simplicitas. dare plus. quam retinere decet
 495 Vestra sit in christo totalis gloria christum!
 Commoditas uobis religionis emat
 Est leuis est fragilis. est fallax gloria mundi
 Durat in eternum gloria sola dei
 Vos plusquam uiuis moneo prodesse sepultis,
 500 Cum sit mortalis quisque sepultus erit
 Ergo tricene[a]ritum statuat comunio uestra
 Hecque sepulorum turba tributa ferat
 Verba recessurus. hec uobis desero. uestram!
 His studeo uerbis. consolidare fidem.

10 Ro.

505 Mortem preuideo. iam mortis agone laboro
 Set quamuis moriar parte superstes ero
 Pro me uiuetis. sic uiuere me facietis
 Sic uiuam parte! pars nequit ista mori
 Ducet in eternum uitam successio fratrum
 510 Consimilesque mihi. tempora longa dabunt
 Hec habeo mortis solata. glorior isto
 Vobiscum moriens. uiuere posse modo!
 Saluo patre precor. 7 saluis fratribus ista!
 Priuari uita. restituique noua
 515 Exaudit¹⁹ diuina preces clementia seruj
 Hunc uocat ad celos ille uocatus abit.
 Fratribus exoritur de morte molestia fratris
 Qui quasi pastor erat et quasi frater eis.
 Exequias celebrant. ca(n)tatur missa. sepulcrum!
 520 Corpus habet. gaudet spiritus ante deum
 Argumenta deus noua dans in funere seruj!
 Nos docet. hunc celi participare bonis.
 Nam qua constituit mendicos ueste iuuari!
 A tulit ipsa dies tempora mortis ei

¹⁹ Large initial E.

- 525 Que meruisse probat sibi lux *commercia* reddit!
 Ille bonis moriens ad bona *summa* uenit
 Patre miser. tristis solamine. *preside* lesus
 Consilio dubius. indiget eger ope.
 Fulgurat in celis. qui *perdit* in orbe nitorem.
- 530 *Fratres* lugentes. *fratre* carere dolent.
 Felix [uita] uiri. qui uite tempore. *templa*
 Trina. dedit *trino*. per *tria* lustra deo

10 Bis.²⁰

Non sine re debet locus hic *benujuere* dici!
 Hic melius languens. hic bene ujuat inops;
 Hic siciens potum. *ieiunus* prandia sumat;
 Hic nudum uestis. *quantulacumque* tegat;
 V Hic medicu[s] lesum *hostemque* receptet amicus.
 Omnis ut *omnia* sit. *omnibus* ista domus.
 [L]egitimo panis. *detur* libramine. sola!
 Migranti. *reliquis*. sit data libra duplex.
 [Q]uos tenet in lecto constricto *compede* morbus
 X *Detur* eis *quod* amat *deliciosa* fames
 [H]is ter in ebdomada. det *regula* carnibus utj!
 Pi[s]ces. aut *reliquis*. oua *diebus* eis;

11 Ro.

- Comendat uotum uox consentanea *fratrum*
 Comendat *fratres* quem sta[t]uere locum
- 535 Ampliat ardorem *fratrum* scintilla fauoris
 Quelibet assensu res *alimenta* capit
 Festinant *templique* modum tellure figurant
 Largo (ras. 1 litt.) *producta* limite fossa patet
 Sunt²¹ *semper* recitanda boni *preconia*, uirtus!
- 540 In promptu radios debet habere suos
 Ad bona co[m]pellunt nocuos. *exempla* bonorum
 Ergo *deceat* quoduis enucleare bonum.
 Quid nitor occultus. *probitas* sine laude. *quid* aurum.
 In latebris prodest? *quid* sine teste bonum?
- 545 *Aquibus* excipitur iactantia laudis auara.²²
 Pictuarare *deceat* laudis honore bona
 Prodeat in *lucem* didaci noua *gloria*. cuius!

²⁰ These lines are an appendix to, or rather a variant of, 283-87 and 357-63.

²¹ Large initial S.

²² Dots over iactantia and auara are signa coniunctiva.

Sedulitas. proprio nescit abesse loco
 Cernit in errorem fratres procedere. cernit!
 550 Illos mandatum dediscisse suum
 Non sinit in cassum labi que iusserat. ipsos
 Fratres erroris non sinit esse reos
 Dum nox et noctis sponsus sopor ocia rerum!
 Producunt. nutrix dum tenet omne quies
 555 Dum torpor sompni blanditur fratribus. frater!
 Peruigil in curis. plurima mente rotat
 Accedit didacus. eiusque cubilia tangit
 Nil terroris habens set uelut ante. pius
 Non ignoratur hic fratri. nec frater illi
 560 Hoc presente. frater exhilaratus. ait
 O frater potiusque pater. qui patris honore. Natum docuisti
 Nam tibi natus eram. (In a fine hand, one line, at the foot of
 the page.)

II Vo.

Nascitur in sexta feria. nonisque nouembris!
 In celis. terra mortuus astra colit!
 Vndecies. centum. sex anni. septuaginta!
 Hic numerus christi carnis habendus erat
 565 Cum datus est terre. bona qui terrena refugit.
 Et quem post uitam uiuere fama facit.
 Dum²³ terrenus erat. terram signauerat. ipso!
 Tollere templa parans nobiliora loco
 Fata nouercantur gratis. parcuntque malignis.
 570 Plus licet ingrato uiuere. gratus obit
 Parce (ras. i litt.): dicuntur. set nolunt parcere. nolunt.
 Nominis explere significata sui
 Sunt mala fata bonis. sunt fata benigna malignis.
 Nil malus hec metuit. sunt metuenda bonis
 575 Vita bonis breuis est. set prodiga uita malignis.
 Plus durat gratis spina nociua rosis.
 Compositurus erat didacus. dictamina mentis.
 Set mors preueniens irrita uota facit . .
 Que sibi non licuit. socijs facienda reliquit.
 580 Propositi memores. esse rogauit eos.
 Proposito fratris. non est mens consona fratrum . . .
 Dicta probant grata non satis esse loca,

²³ Large initial D.

- Eligitur locus alter eis. qui gratior esse
 Creditur. inque bonis fertilis. esse patet
 585 Qui sine consilio timet euacuare statuta!
 Fratrum cetus. opem consiliumque rogat
 Confluit huc patrie prudentia. quemque locorum
 Metitur. pensat quam. sit uterque bonus.
- 12 Ro.
 Ergo decet regredi ueniamque precando mereri
 590 Atque uiri iusti. iusta statut sequj.
 Traxit in errorem stolidas transgressio mentes.
 Quod ratio dampnat. nil rationis habet . . .
 Cepta remittantur .cadat actio. uota quiescant.
 Res interdicta non ualet esse rata.
 595 Soluite promissum. didaci patrate statutum.
 Nos labor illius extulit. atque locum.
 Non caret effectu. blande facundia uocis.
 Fructificant uerbi semina. mentis agro
 Tempa loco surgunt predicto. clastra columpnis
 600 Tolluntur uarijs. sic opus haurit opes.
 Iam locus ad plenum traducitur omnia plene!
 Comoda plenus habet. munere quemque fouet
 Omnibus illa domus exponitur. omnibus ampla.
 Omnibus omne ferens. omnibus equa manet.
 605 Perpetuum nomen sibi contrahit actor ab actis
 Defunctus uite dona perhennis habet
 Nvnciat²⁴ ocasum didaci. fratrumque dolorem!
 Vnde facit regem fama dolere nocens
 Siccasset lacrimas fratrum gemitusque leuasset!
 610 Set sibi proposito marte remotus erat.
 Hostibus in conca clausis. castrisque locatis
 Astringebat eos obsidione grau
 Vocis opem. sensus lucem. morumque rigorem
 Hec tria rex didaci. mortua .morte dolet
 615 Ne loca turbet predonum turba ueretur
 Neue ferat dampnum preside nuda domus
- 12 Vo.²⁵
 Vite subductus in uitam duceris. imo,
 Penis non uite: uita fit ista labor . . .
 Plenius esse facit. tua me presentia letum

²⁴ Large initial N.²⁵ 12 vo. should be followed by 14 vo.

- 620 Votis occurris uotaque plena facis . . .
 De teneb[r]is dubij me subtrahe. lampade digni!
 Consilij. mentem dirige queso meam
 Sollicito fer opem. tristem solare. labentem.
 Confirma .penam deme. reflecte uagum.
- 625 Clareat et dubium tollat de mente uoluntas!
 Alleuiet curas cognita cura meas.
 Est ne nouis discors tua cura paratibus. errant!
 Fratres. qui minime iussa tenenda tenent?
 Subicit ista suis didaci responsio uerba.
- 630 Si sequéris que sunt tradita gratus eris.
 Quid tibi post uitam. bene. quid mihi: fac bene uiues.
 Dic facienda mihi. iussa tenenda tene
 Me penitus tua iussa sequi promitto. set edas
 Quo melius templa constituenda putas . . .
- 635 Propositum didacus primum docet esse tenendum.
 Post hec uerba fratrem deses(r)it atque locum
 Impiger. 7 uisis hilaratus surgit. ad illum!
 Conueniunt fratres. incipit ergo loquij
 Indico uerbis noua gaudia. gaudeat ergo.
- 640 Vnio conuentus. leta referre paro.
 Uos gaudere iubet didacus. qui gaudet in astris.
 Quj sua descripsit gaudia nocte mihi . . .
 Vos sua conqueritur excedere iussa suumque.
 In uobis uotum non habuisse statum (locum)
- 13 Ro.
 645 Premittit fomenta sui ieiunia. uentres!
 Euacuat .uires eripit. ora citat . . .
 Acrior ense fames. teloque nocencior. arma!
 Non timet. armatis! imperiosa manet
 Offert se regi uictoria. supplicat hostis
- 650 Claustra relaxantur.²⁶ opida uictor habet
 Plus amat armorum lucrum. quam lucra locorum . . .
 Plurima lucra (a ras.) tur arma. lucrando locum
 Omnibus accumulatur stipendia. sufficit omni
 Quod recipit. nullus munere plura cupit
- 655 Edicit reditus tuba .preuia signa feruntur,
 In patriam redeunt. plausus ubique datur . . .
 Plebis in ore sonat laus regis. facta recensat

²⁶ Corr. from relaxantur.

- Et maiora suis laudibus lilla uident
 Nescit amor labi. quem mente sigillat honestas!
 660 Quid decet 7 gratum est pulcrius omnis amat
 Post reditum. regi sunt prima negocia. fratres!
 Solari. penas alleuiare mali.
 Gaudia fert secum regis presentia. letos!
 Se perhibent regi. set dolor angit eos.
 665 Rex^{26a} non ignorans uultus mendacia leti
 Verbis solamen his sibi ferre cupit
 Cum dampnum mortis sit ineuitabile cunctis!
 Est uanum quemquam pro moriente queri.
 Est nobis generale mori. communio mortis!
 670 Equales miseros regibus esse facit.
 Mors mihi. mors uobis. mors omnibus inuida! uobis!
 A ustulit auxilium. consiliumque michi

13 Vo.

- Ergo iubet peditem subcingi. uerbaque di(c)tat,
 Que uoti fuerant expositiua suj . . .
 675 Hec erat illius intencio ne bona fratrum!
 Corruerent. set se preside tuta forent . . .
 Est data prefectis sententia. quod bona demi!
 Si paciantur. erunt lumina dempta sibi
 Sic fragiles protemsa iuuant munimina regis.
 680 Rex licet amotus nescit abesse suis
 Grande ueretur honus. tenuis uigor. absque uigore!
 Vox mea materie grande ueretur honus
 Non²⁷ bene mendico resonat laus regis in ore.
 Dissona sunt uoci regia facta mée
 685 Me tamen in regis transfert presumptio laudes
 Gratibus est dignus qui tribuit quod habet
 Comodus est humili collectus ab arbore fructus . . .
 Voce licet tenui commoda uerba damus
 Rex cuius meritis uictoria semper adheret!
 690 Non nisi perfecto marte redire solet,
 Edicit uineta iugis. 7 semina campis
 Commiti. messis prouenit. uua tumet
 Quadrantur lapides. quos tollit in acra turris.
 Tectorum struitur ordine uicus ibi.
 695 A quibus excludunt loca premunita timorem!

^{26a} Large initial R.²⁷ Large initial N.

Bella fame[i]s uictu deficiente timent
 Sola famis clausis *dominatur* uincere. clausos!
 Sola potest. *regem* uincere sola studet
 Expugnare locum soli *datur*. unica fortes!
 700 Debilitat. pingues rodit. obestque probis

14 Ro.

Que iuris iuris. patet *esse*[uiri] mei iure reguntur,
 Ad mea iura redit quod fuit ante meum
 Confiteor uos esse meos. letorque meorum,
 Hanc sibi particulam constituisse .deum
 705 Vos non dico meos quasi princeps. set quasi custos
 Vos custodire. non remouere paro
 Prode[r]o plus didaco. quia plus pr[o]desse licebit
 Nam quodcumque *datur* me sibi dante dedit
 Ame .dona tulit. quotiens sibi dona petiuit
 710 Dicia sunt donis. hec loca facta meis
 Quid moror in uerbis: nil uerba ualent sine factis,
 Se debet factis quisque probare suis
 Plurima donat eis. minor est *promissio* donis.
 Redditus augetur comoditate maris.
 715 Plena bonis sub patre bono. patre sub meliore!
 Fit melior. recipit dum meliora domus.
 Cum grauet expensis loca cetera religionis.
 His penitus uitat *gratius* esse locis.
 Vtilis aduentu loca sepius ista reuisit.
 720 Plurima largitur. set nichil inde capit
 Sit felix per quem loca sunt felicia. sit rex
 Ille diu. blande qui sua regna regit . . .
 Qui uita prodest. est dignus uiuere. uiuat
 Rex longum. *cujus* comoda uita patet
 725 Sit locus eternus. bona sint eterna locorum.
 Permaneant *sancti*. qui loca *sancta* colunt.
 Quam meruit *terris*. didaco sit gloria celis.
 Cum christo uiuat. cui pia uita fuit Explicit.
 (Cursive s. XVI) aqui acaba la uida de diego marty
 nez fundador de Beneuiere
 llamado el santo fue tambien gran²⁸

²⁸Remainder cut off by binder's knife: the text must have added "maestre de la orden de caballeria de santiago". See last page of the complete text.

14 Vo.

- A misit pius exemplar. speculumque benignus.
 730 Tristis solamen consiliumque reus
 Cum blando blandus. pauper cum paupere. letus!
 Cum leto. sapiens cum sapiente fuit.
 Frena dabat uicijs. pietate timendus iniquis.
 Calcar erat pigris. reticulumque uagis.
 735 Palpabat miseros. culpabat uoce superbos.
 Deque malis studuit mundificare malos
 Mors nostris hilarata malis cum substulit illum!
 Dampna tulit uobis! plurima. multa mihi
 Non fuit huic precio polluta loquutio. fraudes!
 740 Munificas spreuit. iuris amauit opes,
 Sic mors cuncta rapit. sic ledit cuncta rapinis,
 Post didaci raptum. sic rapiemur ei
 Ne mala sutineat. domus hec mendica patrono!
 Orba suo. saluo patre patronus ero.
 745 Defunti redimet mea cura uicaria dampnum
 Preside me. cumulus non minuetur opum
 Libera sub didaco. plus libertatis habebit
 Et sub maiori preside maior erit.
 Plus erit illa potens. quia nostra potentia maior
 750 Fures proscribam corripiamque malos
 Me faciam uobis didacum. didacique recepto!
 Officio. didaco non minus aptus ero
 Vester ero. uestri custodia. uestra fouebo
 Vt didaco uestrum cuique benignus ero
 755 Me tria lucentur uobis loca subdita iuri
 Compositoris amor. religionis honor

JOHN M. BURNAM.

UNIVERSITY OF CINCINNATI.